

***Luleåmodellen –
Så klarar vi framtidens boende för
äldre och äldreomsorgen till en
överkomlig kostnad***

Leif Wikman

LULEÅ – sjöstad i Norr

-
- 77 000 invånare
 - Från tung industri till universitet, handel och högteknologi
 - Flera stora stadsdelar byggdes på 50-, 60-, 70-talen
 - 3-våningshus utan hiss
 - Halvtrappa till 1:a våningen
 - Lulebo AB 75% -> 55%

Leif Wikman

70-talet

80-talet

90-talet

00-talet

10-talet

SIB

LULEÅ KOMMUN

Wikman-konsult

- Utredningar om tillgänglighet till flerbostadshus
- Planering av trygghetsboenden
- Seminarier och workshops
- Regeringsuppdrag

e-post: leif@wikman.nu

tel: 070-529 43 61

www.wikman-konsult.se

Vad är då Luleå-modellen?

Luleå-modellen tar upp

- Ett samhällsperspektiv på äldre där vi ser utanför äldreomsorgs-boxen
- Vem i kommunen som äger frågan
- Forskning om hur äldre vill bo
- Att tillgängliga bostäder minskar behovet av särskilt boende
- Hur inventering kan användas för att höja tillgängligheten
- Hur tillgängliga bostäder frigör prisvärda villor till småbarnsfamiljer
- Hur kostnadsökningen för äldreomsorgen kan begränsas
- Hur kommunen kan stödja trygghetsboenden så att de blir prisvärda

**Har vi råd med
framtiden?**

HEM

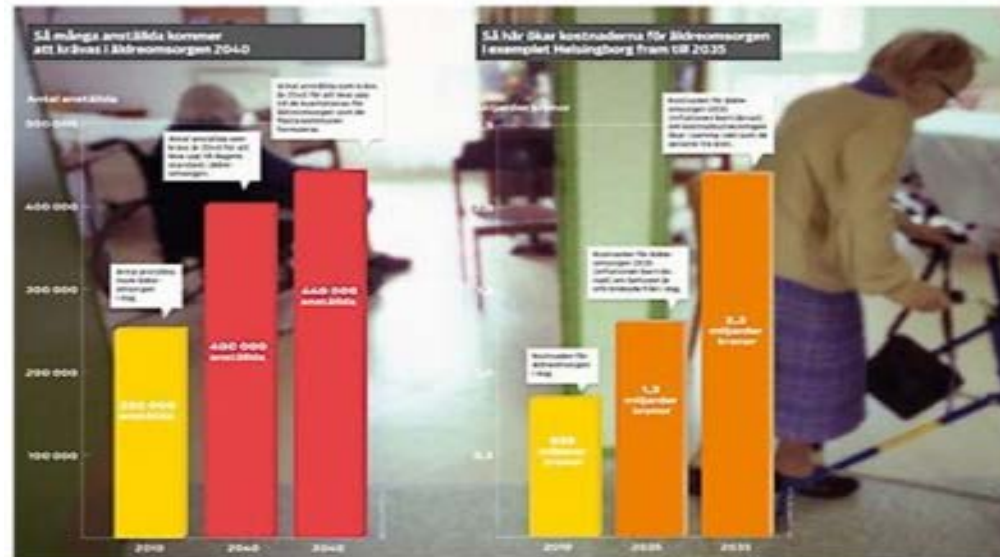
NYHETER

OM DITT YRKE

REPORTAGE

LEDARE

RECENSIONER

60 procent fler anställda kommer att behövas inom äldreomsorgen 2040 för att leva upp till dagens standard.

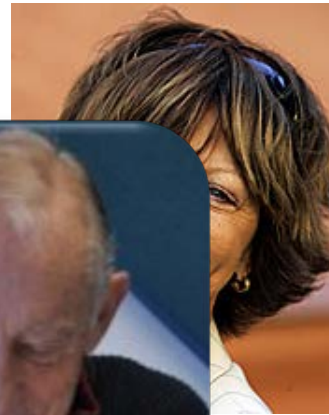
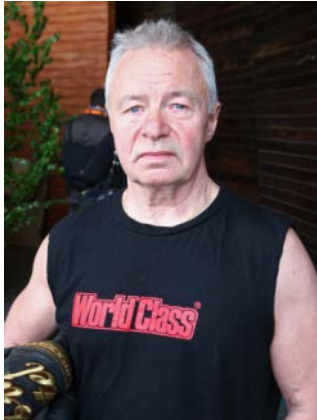
NYHETER

Framtidsnotan som ingen vill stå för

Dubbelt så dyr äldreomsorg och kraftig brist på omsorgspersonal. Så lyder prognosen. Trots det talar få om hur kommunerna ska kunna ta hand om alla skräpliga 40-talister i framtiden.

70+are

Dagens 80-åringar kan vara i bättre form än dagens 20-åringar. Bild: Karin Hertz

80-åringar fräschare än 20-åringar

Den typiska äldre personen finns inte längre i dagens samhälle. Det säger Världshälsoorganisationen i en rapport som kommer i dag.

Äldre
=
Äldreomsorg

Äldre
≠
Äldreomsorg

Planera morgondagens bostäder för gårdagens ungdomar

Flytt till särskilt boende

=> 80 +

10 års skillnad = 6 mkr

=> 90 +

Vad beror skillnaden på?

- Tillgänglighet i bostaden.
- Fastighetsskötsel.
- Avstånd till närservice.
- Generationsväxling i området.
- Trygghet.

Boende och flyttande i Hässleholm

- **Vid 65-70 års ålder bor c:a**
 - 78 % i villa
 - 20 % i lägenhet
 - 2 % i särskilt boende
- **Vid 90+ ålder bor c:a**
 - 40 % i villa
 - 30 % i lägenhet
 - 30 % i särskilt boende
- Flytten från villa till lägenhet sker i 70-85 års åldern (Luleå/Borlänge)

Bakgrund

- 1,9 miljoner ålderspensionärer i Sverige
- 2,1 miljoner -"- år 2020
- 2,6 miljoner -"- år 2035
- Närmaste 25 åren kommer 85+ att fördubblas
- $\frac{1}{2}$ av 80+ bor med bristande tillgänglighet
- Bara $\frac{1}{4}$ av landets 4,5 miljoner bostäder uppskattas vara tillgängliga

Källa: Äldreboendedelegationen och SCB

40-talisterna

är många

har politisk makt

SvD | NYHETER

NYHETER NÄRINGSLIV KULTUR OPINION SPORT
STOCKHOLM SVERIGE VÄRLDEN MULTIMEDIA IDAGSIDAN

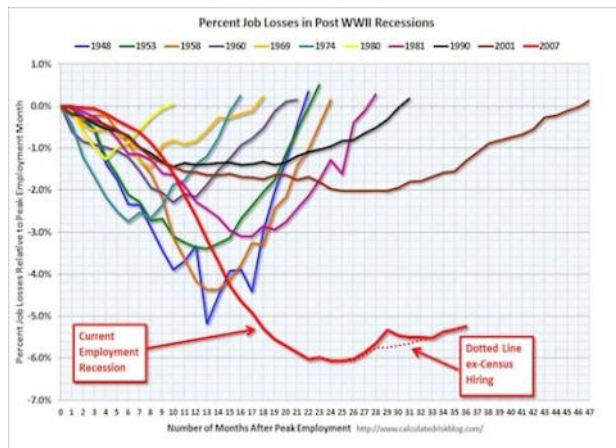
Pensionärerna blir en tung
maktfaktor

har ekonomisk makt

har sett bättre tider

Ser sig inte som äldre

har alltid förändrat

GYA
Trollets
Förskola

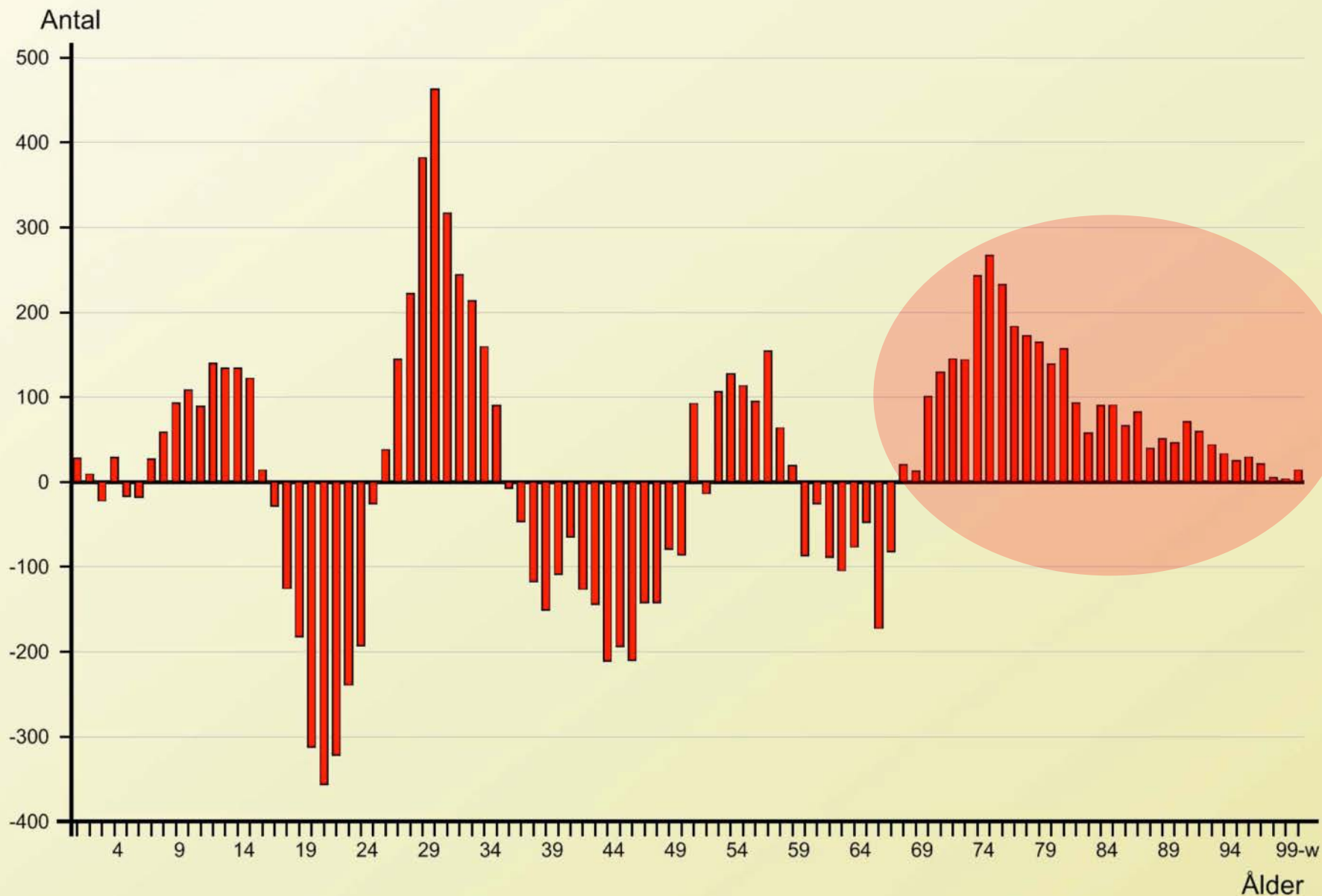
VABB

?

är kravställare

Befolkningsförändring per ettårsklass 2011-2020 i Luleå

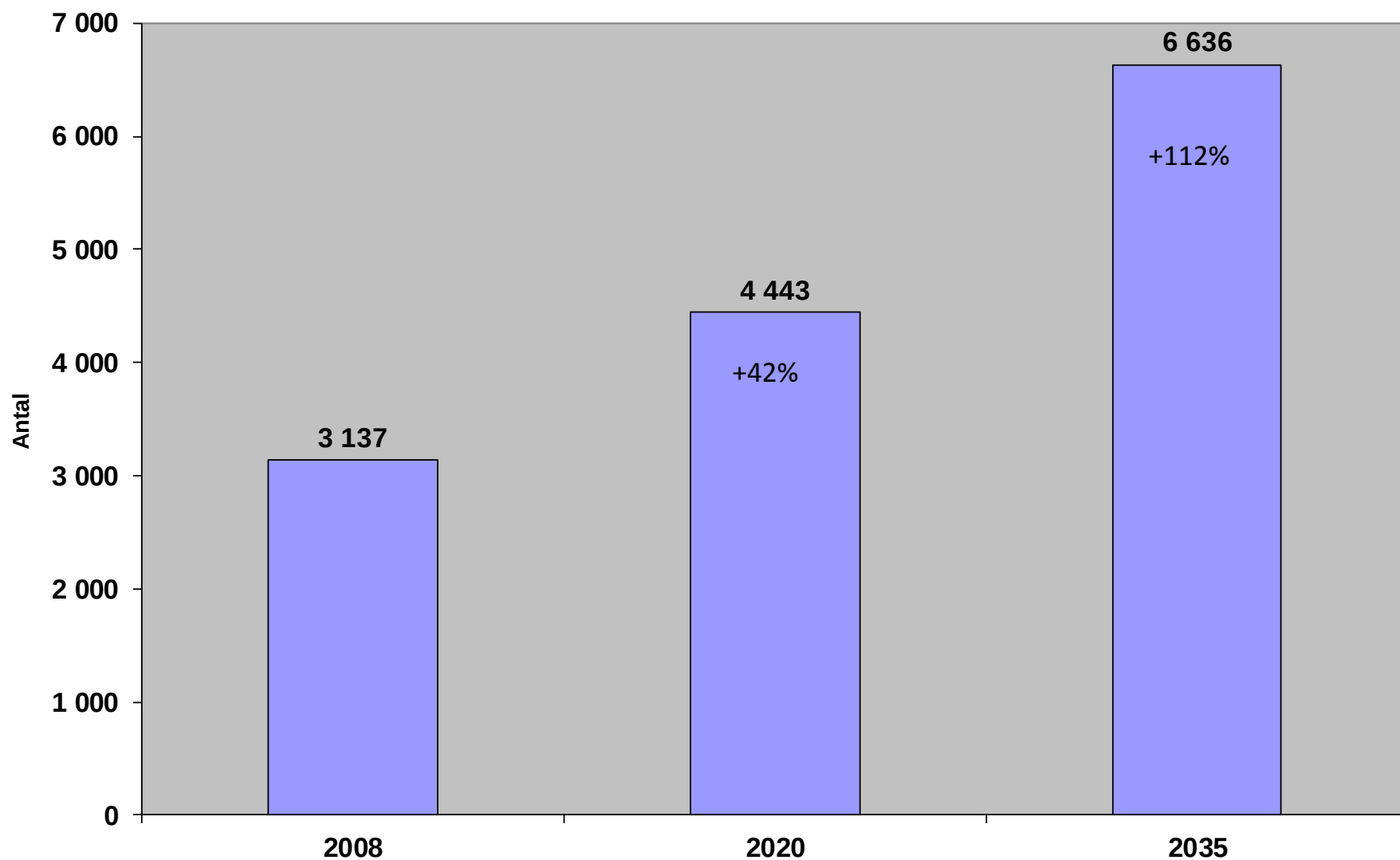
Fler äldre kostar mer

LULEÅ. Redan fram till 2025 ökar mängden personer över 80 år dramatiskt i flera av Norrbottenskommunerna, exempelvis Gällivare, Luleå och Kiruna.

Antalet personer över 80 år ökar i Norrbottens alla 14 kommuner fram till 2035 liksom i övriga landet.

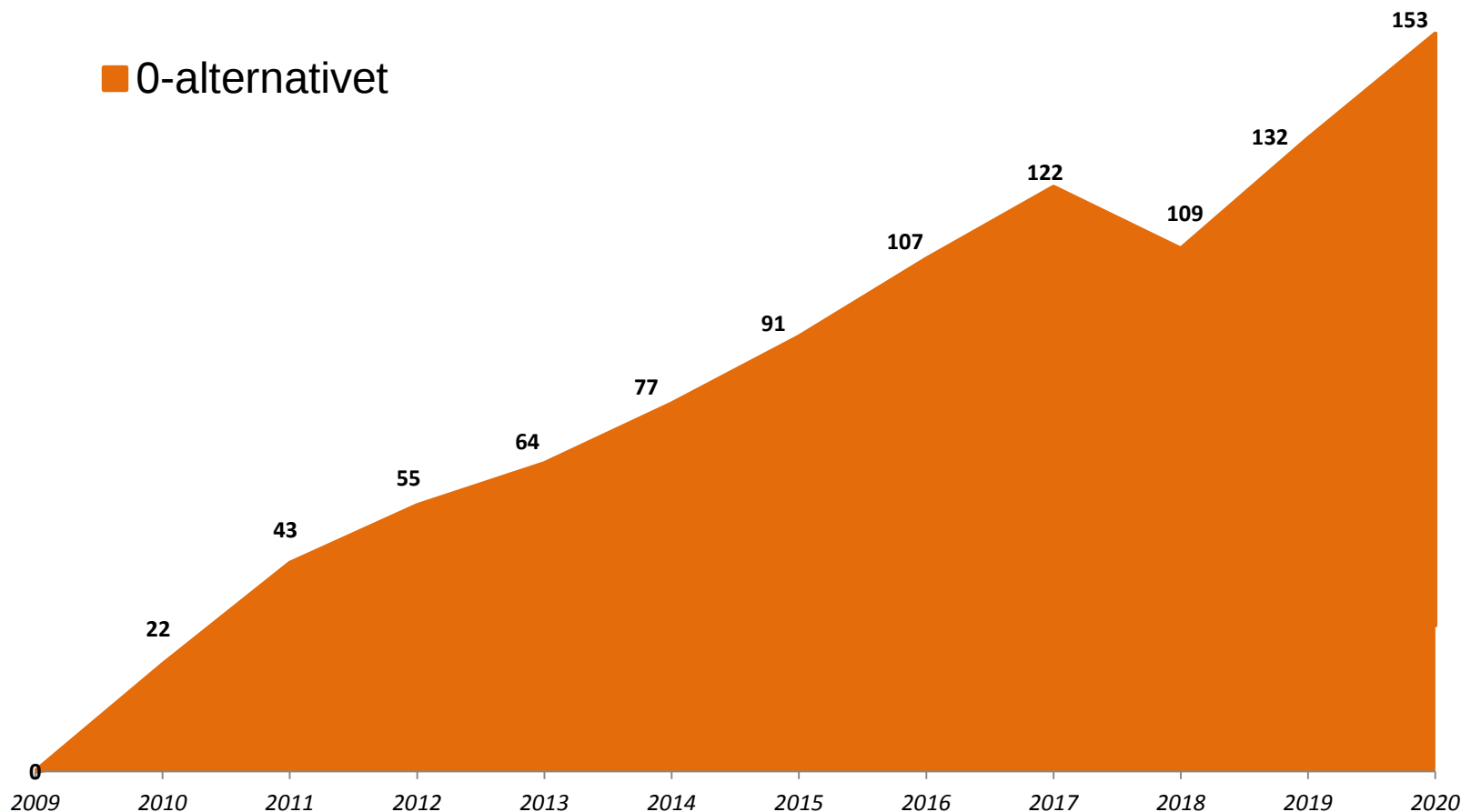
Kostnaderna för denna grupp människor ökar, bland annat måste antalet platser i äldreomsorgen öka mycket.

Befolkningsprognos Luleå 2008-2020-2035 för 80+

Ekonomisk konsekvensbeskrivning för Luleå

■ 0-alternativet

Åtgärdsalternativ

- Höja kommunalskatten med 13 kr
- Höja ribban till särskilt boende
- Minska kostnaden genom lägre bemanning

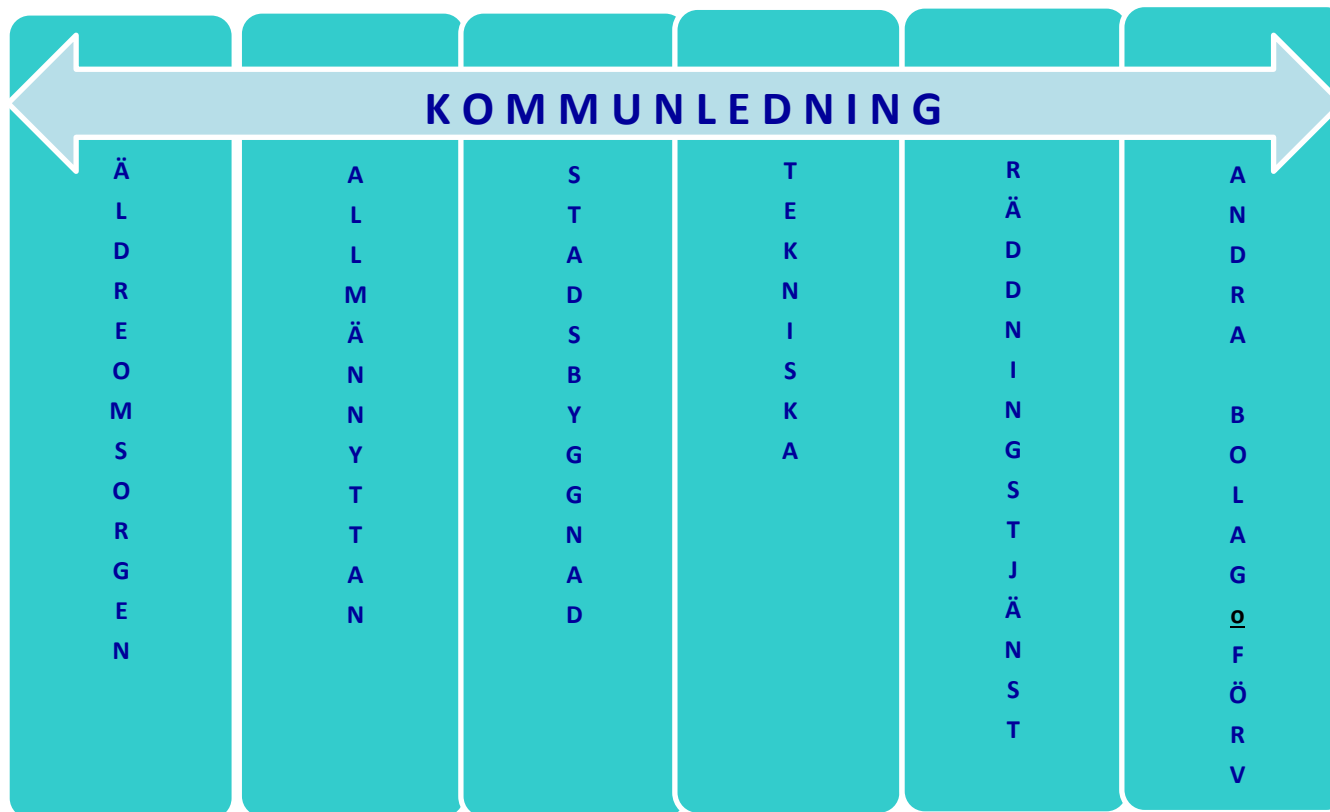
eller

- Se utanför äldreomsorgsboxen och minska **behovet** av särskilt boende genom fler tillgängliga bostäder

Se utanför äldreomsorgsboxen!

- Tillgänglighet i bostadsbeståndet har betydelse
- Enkla åtgärder kan höja tillgängligheten
- Vilka bostadsområden behöver bättre tillgänglighet?
- Trygghetsboende, seniorboende och tillgängliga lägenheter kan minska behovet av särskilt boende

Vem äger frågan?

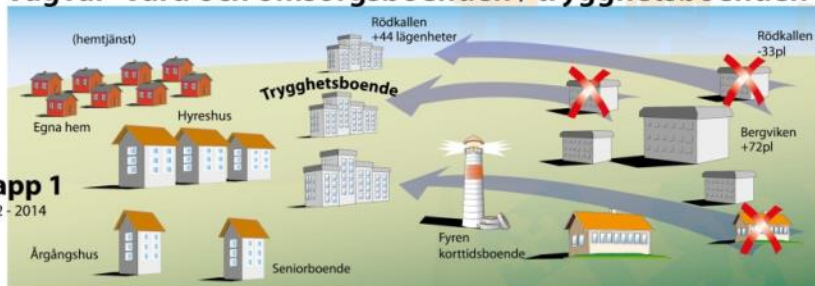

Samverkan ÄO - SBK

Vägval Vård och omsorgsboenden / trygghetsboenden

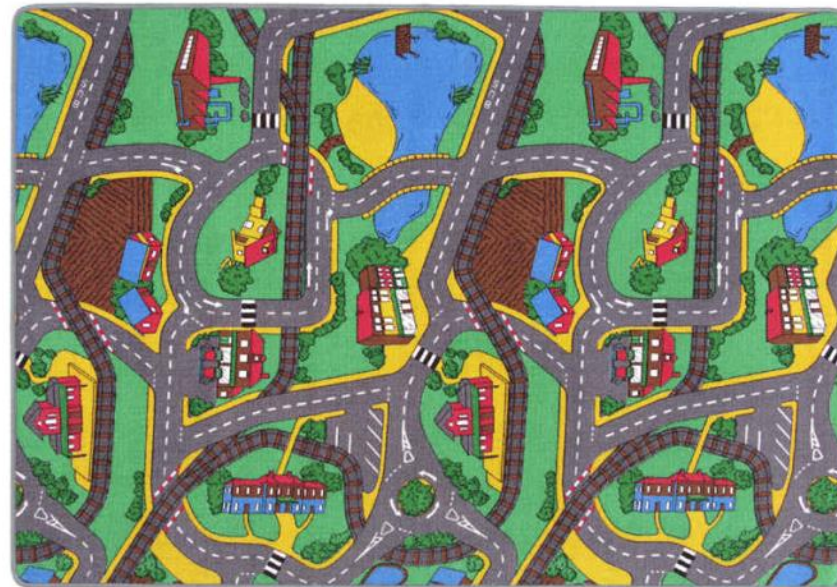
Etapp 1

2012 - 2014

Etapp 2

2014 - 2020

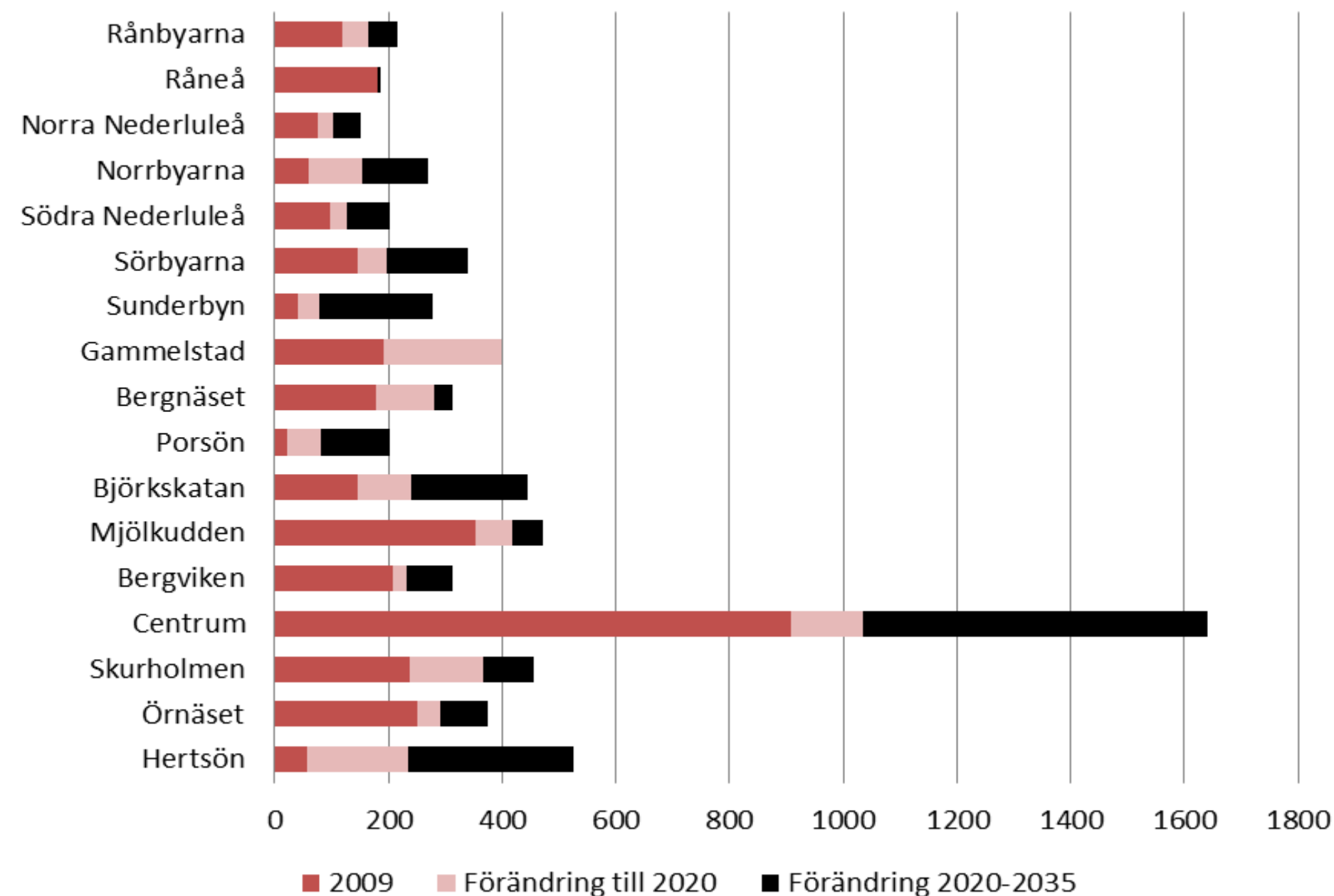
Luleås strategi

- Ta rätt på hur det är:
 - Bostäders tillgänglighet, demografi, var behövs fler tillgängliga bostäder, trygghetsboenden , etc
- Koppla behov av Vård- och Omsorgsboende till:
 - Tillgängliga lgh, trygghetsboende och seniorboende i ett utvecklingsprogram
- Genomförandeplan
 - Kommunalt regelverk trygghetsboende
 - Ökad tillgänglighet i ordinarie boende
 - Samordning mellan VO-boende och Trygghetsboende

Antal personer över 80 år

Fastighetsinventeringen i Luleå

	Antal lägenheter	Andel tillgängliga lägenheter			Betyg
		Rullstol	Rollator	Ej tillgänglig	
CENTRUM	6 243	61%	70%	30%	+++
PORSÖN	3 001	65%	76%	24%	+++
ÖRNÄSET	2 227	25%	31%	69%	--
MJÖLKUDDEN	2 185	14%	22%	68%	--
BERGVIKEN	1 686	6%	12%	88%	---
HERTSÖN	1 553	44%	44%	56%	+/-
SKURHOLMEN	1 534	17%	43%	57%	-
BJÖRKSKATAN	1 230	48%	70%	30%	++
GAMMELSTAD	1 036	12%	43%	57%	-
BERGNÄSET	760	10%	21%	79%	---
RÅNEÅ	474	23%	39%	61%	--
SUNDERBYN	103	27%	73%	27%	++
SÖRBYARNA	85	34%	63%	37%	++
SÖDRA NEDERLULEÅ	83	28%	53%	47%	+
RÅNBYARNA	45	5%	76%	24%	++
NORRBYARNA	39	36%	69%	31%	++
NORRA NEDERLULEÅ	19	26%	89%	11%	++
LULEÅ	22 303	39%	52%	48%	+

Luleå modell

- Strategiskt tänk och planering
 - Ingår i kommunens Vision 2050.
- Förankring och samverkan
 - Politik, chefer, förvaltningar, bolag, privata fastighetsägare, pensionärsorganisationer, hyresgäster, facken, ideella org. pensionärer och blivande pensionärer.
 - Samplanering samhällsplanerare – äldreomsorgsplanerare.
- Styrning av trygghetsboende till områden med störst behov

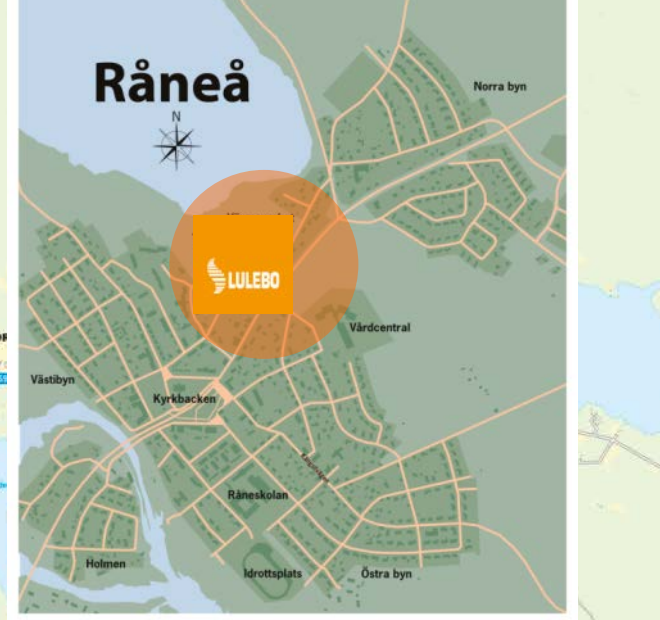
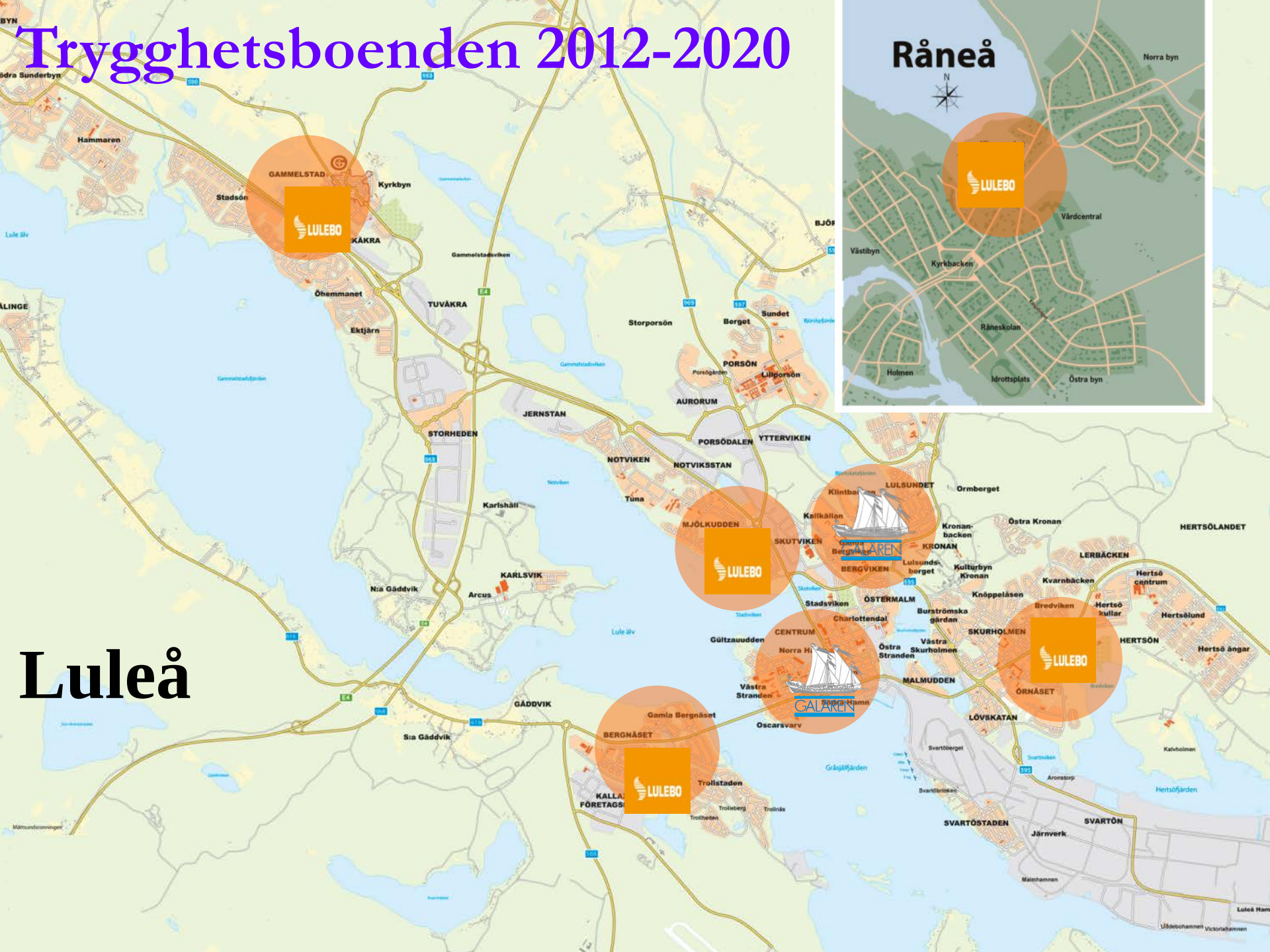

Trygghetsboende

- Kommunalt regelverk för trygghetsboende
 - Värd/värdinna
 - Gemensamhetslokal
 - Fysisk utformning
- Kommunal finansiering
 - Värd/värdinna
 - 275 000 kr - 475 000 kr
 - Gemensamhetslokal
 - 3 200 kr/lgh
 - Vid 50 lgh ger det 535 000 kr/år

Trygghetsboenden 2012-2020

Luleå

Utbyggnadsprogram

- **Hur vill de äldre bo?**
OLE-material, Lulebo-enkäten, medborgarenkäter
Trender
 - Bo kvar i området
 - Flytta till centrum
 - Flytta till sommarstugan
- **10-årsprogram**
 - kopplas till bostadsförsörjningsplan
- **0-alternativ**
 - vad händer om man fortsätter som hittills

Utbyggnadsprogram

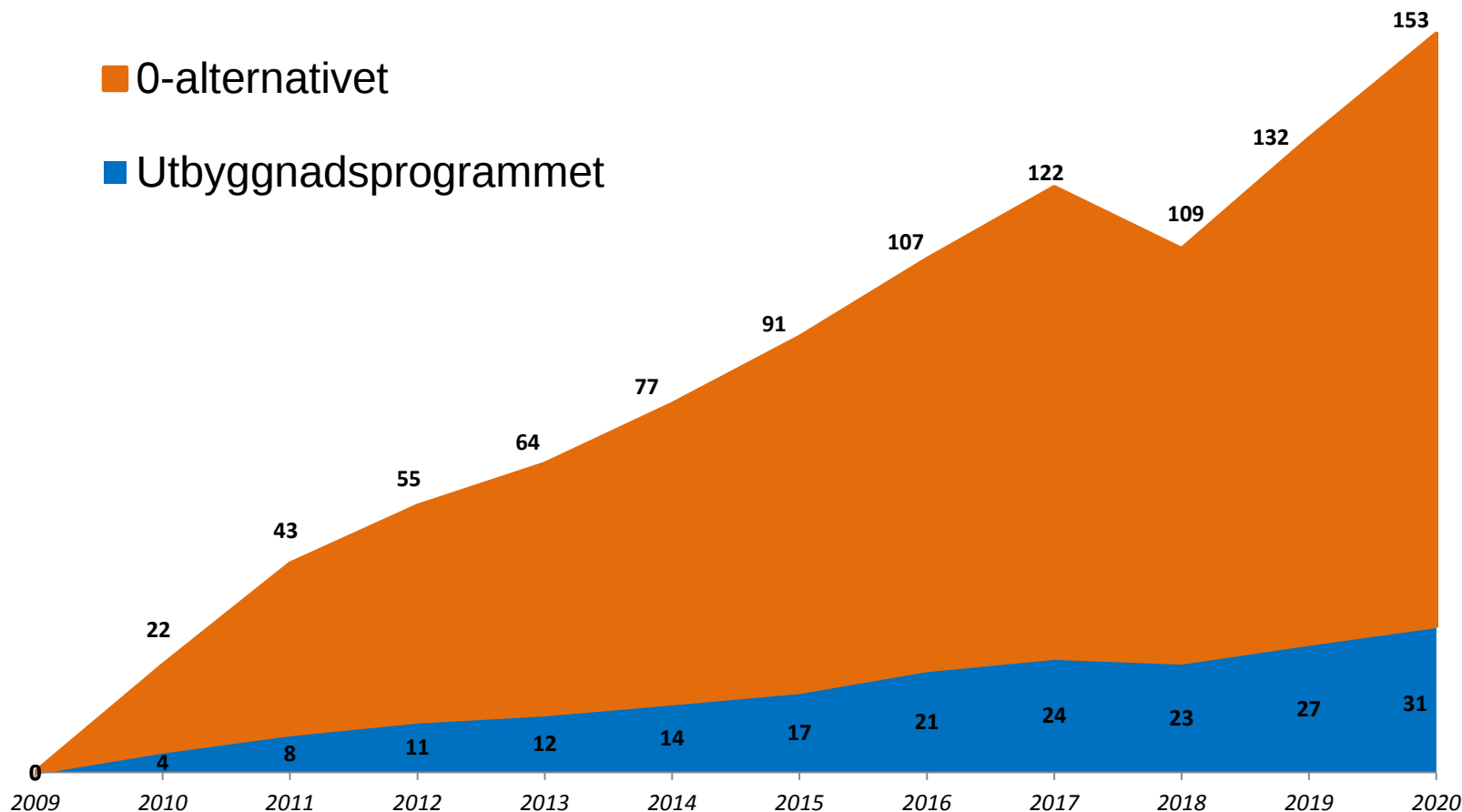
	Utgångsläge	Planera som hittills	Utbyggnadsprogram
	2009	2020	2020
Särskilt boende	810	1 100	840
Trygghetsboende	0	0	350
Seniorboende	260	350	350
Tillgängliga lägenheter	11 500	12 200	<+900> 13 100

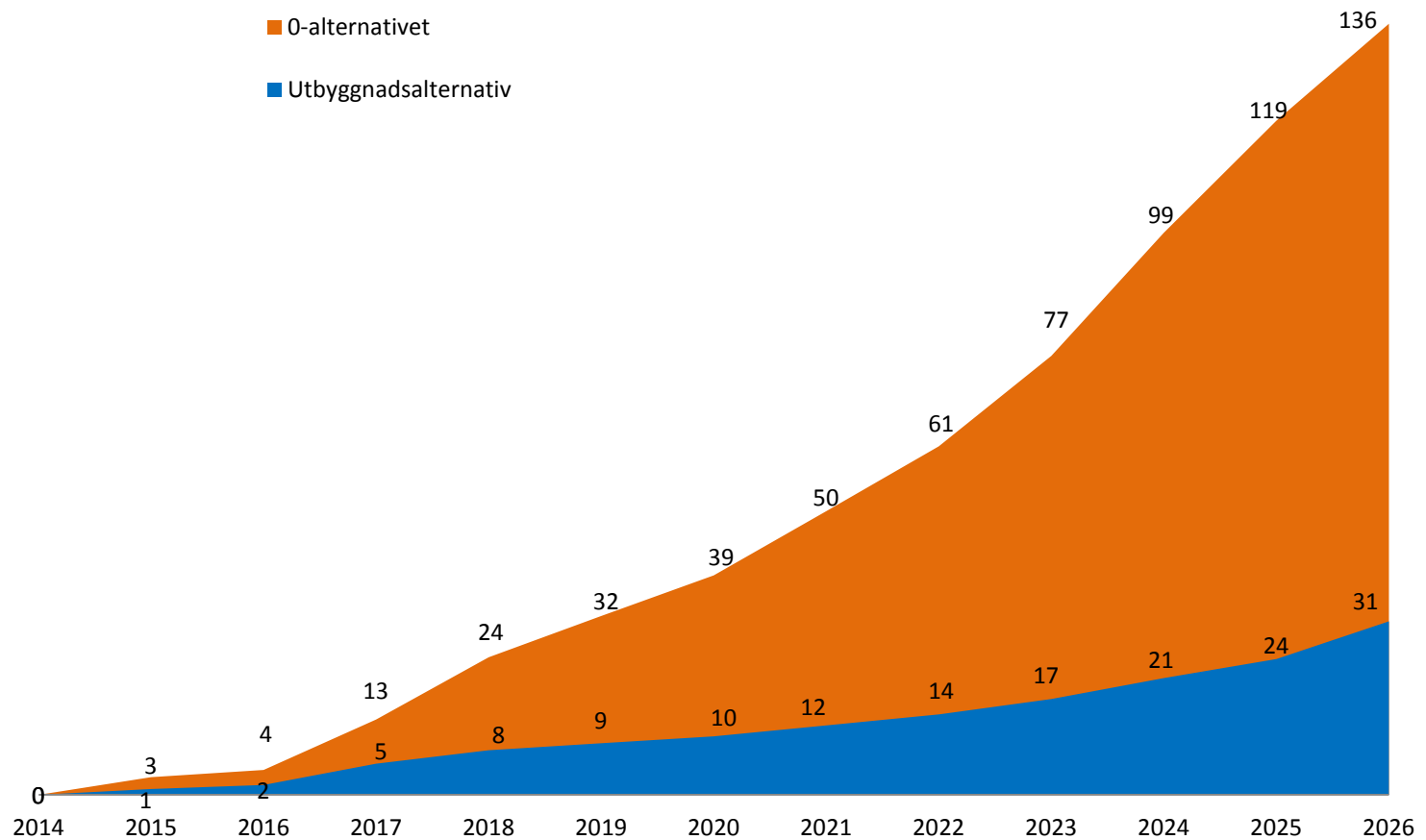
Ekonomisk konsekvensbeskrivning för Luleå

■ 0-alternativet

■ Utbyggnadsprogrammet

Utbyggnadsalternativ Sandviken

Håller kalkylen?

- SNAC-studien på Kungsholmen visar liknande resultat.
- Finland räknar med samma effekt.
- PWC's granskning av Gôrbra visar samma.
- Borlänge visar att trygghetsboende minskar behovet av äldreboendeplatser.
- **80% är Luleås besparing.**
Hur stor den blir på andra håll beror på demografi, antal tillgängliga lägenheter, antal platser i särskilt boende och deras vårdtyngd idag.
Samt politisk vilja och organisatorisk samarbetsförmåga.

SNAC

The Swedish National study
on Aging and Care

En svensk nationell
studie om åldrande,
vård och omsorg

- 81-84 år: Ökat behov av hjälp med dagliga aktiviteter som hushållstjänster
- 84-87 år: Behov av hjälp för personliga dagliga aktiviteter
- De flesta personer under 90 år klarar vardagen väl trots viss sjuklighet

Trappsteg vid entrén

Halvtrappa och ingen plats att ställa rollatorn

Smalhiss i trappa

En mer generell lösning av hissproblemet

Wikman-konsult AB

3-våningshus utan hiss

Luleå

Påbyggnad med 2 vån och hiss gör
alla lgh rullstolstillgängliga

Luleå

Halvtrappa till första våningen

Hiss gör alla lgh rullstolstillgängliga

Trappsteg före hiss

kan åtgärdas med trapphiss

Hiss med entréstep som lätt kan åtgärdas

Entréstep

kan jämnas ut med asfaltering

Före

Efter

Luleå

Trappsteg vid entrén

kan åtgärdas med ramp

Ramper är inte så enkelt

Det finns också mer komplicerade ramper

”Dubbelt så dyrt och hälften så stort”

eller

”från eget arbete till all-inclusive”

Bostadskarriär

Några råd

- Trygghetsbostäder
 - Områden med många äldre idag och i framtiden
 - Och med närhet till service
- Ordinarie bostadsbestånd
 - Tillgänglighetsanpassa utifrån inventeringen
 - Statligt investeringsstöd
- Få Umeborna att planera sitt seniora boende
 - Informera, marknadsför, engagera

Ordinarie bostadsbestånd

- Underlätta kvarboende
- Passa på-åtgärder
- Prioritera entréer
- Satsa på områden med många äldre
- Förtätning och komplettering

Incitament för fastighetsägare

- Behålla bra hyresgäster
- Undvika flyttkostnader
- Statligt investeringsstöd

Råd till kommuner

- Ta rätt på hur läget är
 - Inventera bostädernas tillgänglighet
 - Demografin idag och fram till år 2040
- Ge stöd till trygghetsboenden
 - Prioritera områden utifrån inventering och demografi
- Informera fastighetsägarna
 - Enkla åtgärder utifrån inventering
 - Demografiutvecklingen i bostadsområden
 - Möjlighet till investeringsstöd
- Koppla behov av Vård- och Omsorgsboende till:
 - Trygghetsboende, seniorboende och tillgängliga lägenheter i ett utvecklingsprogram

Förslag Avesta

- Ta fram en strategi för bostäder för äldre.
- Öka samverkan mellan förvaltningarna.
- Ge Gamla Byn i uppdrag att arbeta enligt strategin.
- Inbjud fastighetsägarna till info om utredningen.
- Satsa i första hand på Avesta tätort och närområdet.
- Opinionsbildning och marknadsföring till pensionärer (även blivande).
- Mötesplatser och träffpunkter för äldre.
- Stimulera byggande och drift av trygghetsboende i *Avesta tätort, Skogsbo, Krylbo/Karlbo och Horndal*.
- Få fler aktörer än Gamla Byn att bygga.

Goda råd

- Kommunledningsfråga
- Styrgrupp med mandat
- Förankra
- Tydliga mål
- Genomför
- Omtanke

Bo bra på äldre dar

Tidning från regeringsuppdraget
Bo bra på äldre dar

Arkitekttävlingar
med stöd av äldre

Våga flytta

Bra bostäder
sparar miljoner

Bättre planering

Kommunerna måste bli
bättre på att planera
för fler äldre.

Maria Larsson
Sidan 8-9

Eget ansvar

Äldre måste ta ett
större ekonomiskt
ansvar för sitt boende.

Gunnar Wetterberg
Sidan 4-5

Vill bo kvar

Äldre vill bo kvar
i sina vanliga
lägenheter.

Anna Johansson
Sidan 22-23

Boendeformer för äldre – Luleås definitioner

[illegible]

TACK!
Leif Wikman